

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Prevenirea torturii și relelor tratamente în unitățile militare

Ghid pentru militari în termen

Chișinău 2013

Ghidul a fost realizat în cadrul Proiectului “Combaterea încălcării drepturilor militarilor în termen din Republica Moldova prin intermediul sporirii gradului de conștientizare juridică”, proiect implementat de Asociația Promo-LEX. Proiectul este finanțat de către Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE cu sediul în Varșovia.

Conținutul Ghidului reflectă opinia și poziția autorului. Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE cu sediul în Varșovia nu poartă răspundere pentru conținutul Ghidului.

Autor Ghid: Alexandru Zubco.

Au contribuit: Alexandru Postica, Lilia Potîng, Carolina Bondarciuc.

Coordonatoare de ediție: Olga Manole

Procesare computerizată și editare: Alfa Tipar SRL

Această ediție a apărut într-un tiraj de 1500 exemplare. Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Ghidului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Cuprins:

Introducere.....	4
1. Conceptul noțiunii - Drepturile Omului.....	5
2. Conceptul de obligații și drepturi la general.	7
3. Conceptul obligațiilor și drepturilor militarilor în rîndul Armatei Naționale.	11
4. Importanța respectării drepturilor omului în unitățile militare.	14
5. Noțiuni de tortură, tratamente inumane și degradante.....	16
6. Mecanismele de protecție în cazurile comiterii unui abuz împotriva militarilor:.....	29
A. Atribuțiile și obligațiile comandanților superiori.....	29
B. Rolul procurorului militar în Armata Națională.....	31
C. Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova.....	34
D. Mecanismului Național de Prevenire a Torturii.....	37
E. Recomandări generale pentru victimele torturii.	38
Anexe	40
Contacte.....	56

SE DISTRIBUITE GRATUIT

Introducere

Armata reprezintă o importantă instituție a statului, investită cu misiuni complexe de apărare a independenței, suveranității, integrității și unității teritoriale a țării, precum și garantare a democrației constituționale în Republica Moldova. Constituția Republicii Moldova, prevede că apărarea Patriei este un drept și o datorie a fiecărui cetățean, iar termenul serviciului militar este de 12 luni.

Membrii forțelor armate sunt parte a unui sistem de subordonare ierarhică, în care interesele individului sunt limitate de obligațiunile militare. Tendința de a menține și consolida o armată puternică conduce involuntar la îngrădirea realizării unor drepturi și libertăți fundamentale.

Însă, dreptul la viață, dreptul de a nu fi supus torturii și relexor tratamente, de a nu fi discriminat sau impus la munci forțate nu pot fi încălcate sub nici o formă. Cruzimea, tortura, violența și umilințele la care sunt supuși câteodată militarii tineri sunt grave încălcări ale drepturilor acestora și reprezintă o moștenire care trebuie înlăturată. Acestea nu pot fi tolerate și justificate de „practicile neregulamentare” sau „tradițiile militare” răspândite în armată. În mare parte, victimele violenței fizice și psihice, fie discriminării sunt tinerii încorporați care nu cunosc elementarele drepturi ce le au prin naștere. Consecințele torturii în armată sunt grave, de la schilodire pînă la suferințe psihice pe viață.

În multe situații, din lipsa cunoștințelor juridice de bază, militarii în termen nu cunosc mijloacele legale de protecție a drepturilor lor, respectiv măsurile care necesită a fi întreprinse în acest sens. În unele cazuri, aceștia nu întreprind nimic, fie acceptă violarea propriilor drepturi, pentru ca ulterior să se transforme din victime în tortionari.

Ghidul își propune să familiarizeze soldații cu noțiuni elementare despre tortură, rele tratamente, relații neregulamentare, legislația care oferă protecție și mecanismele juridice de apărare a drepturilor lor în asemenea situații.

1. Conceptul noțiunii - Drepturile Omului

Concepția drepturilor omului este rezultatul îndelungatei evoluții a gândirii filosofice, politice, juridice și sociale, legate de tradițiile social-democratice. Afirmîndu-se ca platformă politică a revoluțiilor burgheze, această concepție a primit o nouă dimensiune în perioada contemporană, cînd în fața omenirii s-a pus problema existenței și menținerii omului pe pămînt, cooperarea reciprocă, afirmarea ideilor și valorilor general-umane.

Deși ca fenomen social, drepturile omului își au originea în antichitate, ca fenomen juridic, drepturile omului își au originea în doctrina dreptului natural. Acest drept pornește de la ideea că omul, prin însăși natura sa, are în orice loc și în orice moment drepturi care sunt anterioare și primare celor acordate de

către societate și recunoscute de dreptul natural.

În cultura europeană în secolele XVII-XIX au apărut primele instrumente juridice de transpunere în prevederi legale a acestor drepturi și libertăți fundamentale. În Anglia, apar unele documente importante privind drepturile omului intitulate: Petiția drepturilor din 7 iunie 1628, Habeas Corpus Act din 26 mai 1679; „Bill of Rights” din 13 februarie 1689.

În continentul american, la 12 iunie 1776, se adoptă Declarația drepturilor din statul Virginia, care prevedea că „toți oamenii se nasc egali, liberi și independenți, au drepturi de care nu pot atunci să fie privați sau deposedați printr-un contract și anume: dreptul de a se bucura de viață și de libertate, cu posibilitatea achiziționării și stăpînirii de bunuri și de a căuta și a obține fericirea și siguranța personală”. La 14 iunie 1776 în Philadelphia a fost adoptată Declarația de independență a Statelor Unite ale Americii, care consacră că toate guvernările au fost stabilite de către oameni anume pentru a garanta drepturile consfințite.

Revenind la perioada contemporană, la 10 decembrie 1948 a fost adoptată Declarația Universală a Drepturilor Omului, zi care este sărbătorită mondial ca Ziua Internațională a Drepturilor Omului. Acest document prevede o serie de drepturi fundamentale – pentru toți oamenii, indiferent de rasă, sex, limbă, religie, opinie politică, origine națională sau socială, bunuri, naștere sau situație materială.

Ulterior, la 4 noiembrie 1950, la Roma este adoptată Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Grație Convenției europene a fost creat un mecanism de control internațional a modalității de respectare a drepturilor omului de către Statele membre - Curtea Europeană pentru Drepturile Omului. Convenția Europeană oferă protecție celor mai importante drepturi ale omului cum ar fi: dreptul la viață, dreptul de a nu fi spus torturii, dreptul la libertate și la siguranța persoanei, dreptul la un proces echitabil, dreptul la respectarea vieții private și de familie; libertatea de exprimare; libertatea de întrunire și de asociere, etc.

Republica Moldova este parte a Convenției europene din toamna anului 1997. Astfel, orice persoană căreia la nivel național i-au fost violate drepturile și libertățile fundamentale prevăzute de Convenția europeană și protocoalele ei adiționale, care respectă condițiile de admisibilitate, poate depune o plîngere la Înalta Curte.

2. Conceptul de drepturi și obligații la general

Dreptul este definit ca fiind totalitatea regulilor cu caracter obligatoriu, dictate de stat pentru a reglementa relațiile dintre oameni în cadrul societății.

Există mai multe definiții cu privire la drepturile omului. În unele, drepturile omului sunt definite ca necesități biologice și spirituale firești existenței și dezvoltării ființei umane, care sunt consacrate, și garantate prin

lege. În altele, drepturile omului reprezintă garanții universale, stabilite prin lege, menite să protejeze demnitatea, egalitatea și libertatea persoanei de abuzurile din partea agenților statului sau altor persoane. Drepturile omului permit oricărei persoane de a pretinde un anumit model de comportament sau abținerea de la un anumit comportament din partea altui subiect (stat, alt individ, grup de indivizi, etc.).

Drepturile omului sunt guvernate de următoarele principii:

1. **Universalitatea** – drepturile omului sunt inerente tuturor membrilor speciei umane (se referă la toți);
2. **Egalitatea în drepturi** a oamenilor – posibilitatea ca aceste drepturi să fie exercitate/ transpuse în viață în condiții de egalitate de șanse;
3. Principiul **nediscriminării** – toți oamenii se bucură de drepturile și libertățile lor fundamentale, indiferent de rasă, sex, religie, convingeri politice, naționalitate sau orice alt criteriu de favorizare a unora în raport cu alții;
4. Principiul **unității** drepturilor – drepturile sunt interconexe, valorificarea unui drept fiind în directă dependență de posibilitatea de valorificare a altor drepturi;
5. Principiul **adaptării și racordării legislațiilor naționale la standardele internaționale** – fiecare stat este obligat de a aduce actele normativ-juridice interne în concordanță cu standardele

internaționale în domeniul drepturilor omului;

6. Principiul **subsidiarității** – fiecare stat trebuie să prevadă în mod nemijlocit, la nivel intern anumite proceduri de protecție a drepturilor omului și implicarea instituțiilor internaționale de protecție a drepturilor omului are loc doar după epuizarea căilor interne. Altfel spus, mai întâi sunt utilizate mecanismele interne ale statului și ulterior cele internaționale.

Cu toate că noțiunile drepturi ale omului și drepturi ale cetățeanului desemnează același domeniu și se utilizează paralel, între ele există, totuși, unele deosebiri și semnificații specifice:

<p>Drepturile cetățeanului se referă la relațiile individului cu statul, în care primul contează nu numai pe apărarea drepturilor sale, dar și pe contribuția efectivă a statului la realizarea lor.</p>	<p>Drepturile omului sunt drepturile generale ale ființei umane, înzestrate cu rațiune și conștiință, căreia îi sunt recunoscute drepturile sale naturale considerate inalienabile și imprescriptibile.</p>
---	--

Pentru a veghea respectarea drepturilor omului, Statul a creat anumite mecanisme de control intern, Astfel, dacă Parlamentul (autoritatea care adoptă legi) nu respectă normele Constituției este instituită o garanție care se manifestă prin posibilitatea anulării actelor care contravin Constituției. Pentru cazurile în care organele executive încalcă drepturile fundamentale ale omului sunt instituite garanții, care

se manifestă prin posibilitatea controlului exercitat de Parlament, Guvern, sau de Președintele țării, controlul administrativ inițiat de autoritățile administrației publice sau de cetățeni, inclusiv prin contestarea actelor în instanța de judecată.

Pe lângă tipurile de control menționate, există o serie de alte modalități de garantare și respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Unele dintre acestea sunt: dreptul de petiționare, soluționarea amiabilă a litigiilor, posibilitatea contestării actelor emise de autoritatea publică în instanța de judecată. Alături de drepturi, toți oamenii au și obligații.

Obligația este raportul juridic în temeiul căreia o persoană este ținută să dea, să facă sau să nu facă ceva în favoarea unei alte persoane.

În limbajul obișnuit, termenul „obligație” înseamnă: datorie, îndatorire, sarcină asumată sau impusă. În caz de neîndeplinire a obligațiilor impuse survine sancțiunea.

Sancțiunea este definită ca fiind dreptul persoanei de a recurge la forța de constrângere a statului pentru realizarea dreptului său, adică de a cere pedepsirea persoanelor vinovate.

3. Conceptul obligațiilor și drepturilor militarilor în rîndul Armatei Naționale

Militarii sunt cetățenii Republicii Moldova care îndeplinesc serviciul militar în baza obligațiunii militare sau a încadrării prin contract, în conformitate cu legislația în vigoare.

- *militari prin contract* – cetățenii încadrați în serviciul militar prin contract;
- *militari în termen* – cetățenii încorporați în serviciul militar în termen;
- *militari în termen redus* – cetățenii încorporați în serviciul militar cu termen redus;
- *militari în activitate* – militarii care dețin o funcție militară;
- *rezerviști* – cetățenii trecuți în rezerva Forțelor Armate.¹

Militarii beneficiază de drepturile și libertățile stabilite pentru cetățenii Republicii Moldova de Constituție, de legislația în vigoare, precum și de acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte, cu interdicțiile și restricțiile condiționate de particularitățile serviciului militar.

Drepturile militarilor în termen

Militarii în termen au următoarele drepturi:

- Dreptul la viață, integritate fizică și psihică;

¹ Legea cu privire la statutul militarilor nr. 162-XXVI din 22.07.2005

- Dreptul la păstrarea, purtarea, folosirea și aplicarea armei de foc;
- Dreptul la apărare;
- Drepturi electorale;
- Libertatea conștiinței;
- Dreptul la încadrarea în serviciul militar prin contract;
- Dreptul la educație;
- Timpul de serviciu și dreptul la odihnă;
- Dreptul la ocrotirea sănătății și la asistență medicală;
- Dreptul la asigurare alimentară și cu echipament;
- Dreptul la transport;
- Dreptul la spațiu locativ din fondul de cazarmă;
- Dreptul la indemnizații și asigurarea financiară, asigurare obligatorie de stat.

Obligațiile militarilor în termen

Fiind în exercițiul funcțiunii, militarul în termen este obligat:

- să-și servească necondiționat poporul, să fie devotați Republicii Moldova, să apere suveranitatea, independența și integritatea teritorială a țării pînă la jertfire de sine;
- să respecte și să îndeplinească prevederile Constituției și legilor Republicii Moldova, să apere valorile democrației constituționale, să respecte acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte;

- să respecte jurămîntul militar și prevederile regulamentelor militare, să execute necondiționat, întocmai și la timp ordinele comandanților (șefilor), fiind responsabil de modul în care îndeplinesc misiunile ce le sunt încredințate;
- să prețuiască onoarea și gloria de luptă a poporului său, a unității militare, să păstreze demnitatea gradului și uniformei militare pe care o poartă;
- să fie disciplinat și vigilent, să asigure păstrarea secretului de stat și a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată;
- să-și perfecționeze pregătirea și măiestria profesională;
- să prețuiască camaraderia militară, să respecte drepturile și libertățile tuturor cetățenilor;
- să cunoască și să întrețină, regulamentar, în stare operativă de luptă, tehnica și armamentul încredințat, să păstreze și să administreze eficient patrimoniul militar din dotare;
- să respecte regulile securității personale la manipularea și întreținerea mijloacelor tehnice și a armamentului, precum și la realizarea altor activități în timpul îndeplinirii serviciului militar;
- să aibă grijă de sănătatea lor, să respecte regulile igienei personale și sociale și să nu-și permită deprinderi dăunătoare.

Obligațiile funcționale și speciale ale militarilor

Fiecare militar are obligații funcționale, care definesc volumul și limitele îndeplinirii practice de către el a atribuțiilor și sarcinilor ce îi sînt încredințate, în conformitate cu funcția pe care o deține.

Militarii aflați în serviciul de alarmă, de luptă, în serviciul de zi și în cel de garnizoană, precum și cînd sînt antrenați în alte activități prevăzute de legislație, îndeplinesc obligații speciale și sînt investiți cu drepturi deosebite, inclusiv cu dreptul de aplicare a armei, a forței, și cu alte drepturi, în conformitate cu legislația în vigoare.

Militarul, aflat în exercițiul îndeplinirii atribuțiilor sale, este reprezentantul puterii de stat!

4. Importanța respectării drepturilor omului în unitățile militare

Instituția drepturilor omului și implicit cunoașterea de către militari a drepturilor și obligațiilor reprezintă o cerință majoră pentru o societate democratică, bazată pe supremația legii și valorilor umanității.

Un militar informat asupra drepturilor și îndatoririlor care îi revin va fi un militar bine pregătit, onest, vigilent asupra îndeplinirii sarcinii de apărare a Patriei, care nu va admite eventualele abuzuri asupra sa din partea semenilor și a superiorilor.

În același timp militarii instruiți vor cunoaște mijloacele

de apărare a drepturilor sale, organele abilitate cu dreptul de a examina plîngerile despre încălcarea drepturilor și eventuale despăgubiri materiale și morale ce le pot pretinde.

În ceea ce privește respectarea obligațiilor și îndatoririlor de către militari, aceștia urmează să cunoască sancțiunile ce survin în urma nerespectării Regulamentelor militare, sancțiunile suportate și căile de contestare a deciziilor de sancționare în cazul unor pedepse nejustificate.

Militarul trebuie să cunoască că este protejat de Lege și că există mijloace judiciare și extrajudiciare de protecție a personalității sale.

Pe parcursul satisfacerii serviciului militar în termen sau prin contract militarii beneficiază de respectarea de către autoritățile de stat a următoarelor principii:

- Respectarea principiului supremației legii, Regulamentelor militare;
- Egalității militarilor în fața legii indiferent de careva criterii bazate pe etnie, religie, convingeri, respectînd statutul militar;
- Respectării drepturilor, libertăților și demnității umane a militarilor. În timpul satisfacerii serviciului militar, nici un militar nu poate fi maltrat fizic sau psihic și sînt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului, chiar și cu acordul acestuia;

- Accesului liber la justiție a militarului supus abuzului;
- Asigurării drepturilor militarului ce a fost supus abuzului de a solicita compensații materiale și morale pentru prejudiciul cauzat.

Scopul informării asupra drepturilor și obligațiilor personale ale militarilor este reprezentat de protecția vieții, integrității fizice sau psihice ale acestora – militarul fiind în esență o ființă umană, care dispune de totalitatea de drepturi și libertăți garantate de Constituția Republicii Moldova.

5. Noțiuni de tortură, tratamente inumane și degradante

Orice militar are dreptul de a nu fi expus torturii și pedepselor sau tratamentelor crude, inumane și degradante, deoarece interzicerea acestora este absolută. Acest drept face parte din „nucleul dur” al drepturilor omului de la care nu este permisă nici o derogare, indiferent ce motivație ar putea fi invocată, fie ordinea și disciplina militară sau obligația executării ordinelor, fie apărarea securității naționale și a ordinii publice sau starea de război.

Statele au obligația de a nu admite tolera și de a preveni tortura, inclusiv în rândurile militarilor. Chiar dacă mediul militar are caracteristici specifice, generate de particularitățile misiunilor încredințate armatei, nici un stat de drept nu poate autoriza sau tolera tortura sau alte pedepse ori tratamente crude,

inumane sau degradante aplicate membrilor forțelor armate, nici chiar în cazul în care aceștia ar săvârși cele mai grave delictes și crime, punând în pericol apărarea armată a țării.

Regula generală afirmă că NIMENI nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

Ce înseamnă tortură, tratament inuman sau degradant?

De mai mulți ani în Republica Moldova se vorbește pe larg despre fenomenul torturii și gravitatea acestuia. Tortura nu este altceva decât cauzarea intenționată a unor dureri și suferințe fizice sau psihice foarte grave altei persoane cu un anumit scop, de al pedepsi, înjosi, umili, de ai distruge personalitatea.

După cum am menționat mai sus, câteodată în unitățile militare, au loc diverse forme de violențe între militari, militari și ofițeri de rang superior și invers. Acest fenomen există de mai mulți ani, încă din perioada sovietică, când exista practica de „testare a bărbăției tinerilor soldați”. În timp s-a creat imaginea că soldatul care va îndura acest „test” va deveni un militar adevărat. Aceasta opinie este una greșită, deoarece forțele armate au alt scop, iar cariera de militar se obține prin muncă asiduă în teren și studii.

Legislația R.Moldova interzice tortura, tratamentele crude, inumane și degradante. Pedepsa prevăzută pentru această infracțiune de articolul 166¹ Cod

Penal al R. Moldova, este închisoare de la 2 la 15 ani sau amendă în mărime de la 16000 mii la 20000 mii lei, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (de ex: activitatea de militar prin contract) pe un termen de la 3 la 5 ani.

Potrivit Convenției ONU împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante este orice faptă intenționată prin care se provoacă unei persoane o durere sau suferințe fizice sau psihice puternice cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a exercita presiune asupra ei sau asupra unei terțe persoane, sau din orice alt motiv, bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință este provocată de către o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres sau tacit al unei asemenea persoane.

Convenția ONU împotriva Torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, este principalul document de prevenire și combatere a torturii. Republica Moldova a ratificat-o la 28 decembrie 1995, aceasta avînd putere juridică pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Conform Convenției ONU Împotriva Torturii, guvernele au acceptat: interzicerea absolută a Torturii; responsabilitatea de a-i aduce în fața justiției și de a pedepsi torționarii; responsabilitatea de a asigura Dreptul victimelor torturii la reparație, inclusiv reabilitare complexă; responsabilitatea de a instrui și a educa persoanele din grupul de risc, care ar putea comite acte de tortură.

Așadar, tortura este orice acțiune sau inacțiune, care duce la cauzarea unor suferințe fizice sau psihice deosebit de grave, realizate cu un scop anume (de ex: a vrut să lovească, a lovit, mi-a cauzat vătămări, pentru a mă pedepsi disciplinar).

Tortura în armată este utilizată pentru:

- a crea teroare sau frică în rîndurile colegilor;
- răzbunare;
- pedepsire, că nu a executat un ordin;
- a obține anumite informații;
- a discrimina un coleg militar pe anumite criterii (religie, etnie, limbă vorbită, etc);
- a umili, intimida, înjosi personalitatea tînărului soldat, etc.

Ritualurile de inițiere în „viața de militar” se pot deosebi de la armată la armată, de la unitate la unitate. Însă, aceste „tradiții” includ atitudini de dispreț, umilință, hărțuire, ură, aplicare de violență fizică cu intenție pentru a crea suferință, frică anumitei persoane sau întregului efectiv.

Existența scopului și a gradului deosebit de grav al suferințelor cauzate sunt esențiale pentru a putea califica fapta săvârșită ca fiind tortură. Cu toate acestea chiar dacă suferințele sunt cauzate fără nici un motiv, ele oricum sunt pasibile pedepsei penale.

IMPORTANT! Nu este relevant dacă autorul torturii a acționat din proprie inițiativă sau la ordinul superiorilor.

Sunt stabilite două categorii de tortură:

- Tortura fizică
- Tortura psihică

Metodele fizice ale torturii sunt cele care de fiecare dată provoacă dureri, disconfort și disfuncții în diferite regiuni ale corpului. Tortionarul nu urmărește scopul, de a ucide victima. Din contra, acesta urmărește să-i cauzeze victimei suferințe grave și îndelungate, primind o satisfacție oarecare. Tortionarul are grijă să nu lase urme vizibile pe corpul victimei. Iar victima, de frica tortionarului, nu sesizează că a fost supus torturii.

Cele mai frecvente forme de tortură fizică în armată sunt:

- Bătăia (lovituri repetate aplicate de o persoană asupra altei persoane cu mâna, piciorul sau cu un obiect. Bătăile simple înseamnă lovirea unei persoane/a soldatului în părți mai puțin delicate corpului, care nu creează urme sau echimoze mari. Bătăile devin mai severe când se aplică cu

folosire unor cabluri, lanțuri, centuri, taburete, coardă de la pat, bița, etc. Lovirea peste urechi, în regiunea abdomenului, în cap, peste degete, mâini, cu bocancii sau baioneta sunt considerate bătăi severe);

- Lovirea soldatului în regiunea pieptului cu picioarele sau bocancii;
- Lovirea degetelor, inclusiv răsucirea (cel mai des victima este lovită peste degete cu catarama de la curea);
- Cauzarea arsurilor (stingerea țigărilor pe corpul victimei, lăsarea jăraticului de la țigara aprinsă să treacă printre degete);
- Expunerea la frig (impunerea militarului să stea dezbrăcat în frig);
- Provocare de iritații (lovirea militarului cu prosopul umed sau cu sare, ardei iute peste corp);
- Poziții forțate (impunerea la flotări multiple, soldatul este forțat să stea pe anumite obiecte în poziție nemișcată pentru câteva ore, pe deasupra el mai poate fi supus bătăilor, suspendării de corp a anumitor greutăți);
- Epuizarea fizică (victima este obligată să facă exerciții pentru o lungă perioadă de timp, în afara orarului stabilit. I se cere să stea într-un picior sau să stea cu brațele ridicate, ținând în mână cărămizi);
- Pedepse arbitrare (lovituri aplicate de către militarii superiori, samovolnic, soldaților pentru diferite încălcări ale regulamentelor militare, victima a uitat

să dea onorul, s-a prezentat fără centură, a fost prins că se alimenta în cazarmă);

- Violul și atacurile sexuale;
- Munca forțată (impunerea la executarea oricăror alte munci decît cele militare, de exemplu, în cîmp, la particulari, fără hrană sau apă; spălarea ciorapilor militarilor mai mari), etc.

O victimă a **torturii psihologice** este privată de anumite lucruri care îi sunt necesare (lumina zilei, ținută într-o cameră închisă, întuneric sau legată la ochi, îi poate fi interzis să fie vizitat de rude, să desfășoare ritualurile religioase, etc.).

Cele mai răspîndite forme a torturii psihologice în armată includ:

- Umiliința;
- Discriminare sistematică;
- Amenințarea;
- Informarea falsă (militarului i se comunică informații care sunt contradictorii și eronate, iar el le recepționează ca fiind adevărate, sau le execută);
- Martor la tortură (soldatul este constrîns să fie martor cînd un coleg este torturat), etc.

Ce este Discriminarea în armată?

În armată fenomenul discriminării, la fel poate constitui o formă a torturii. Discriminarea este diferența de tratament a două sau mai multe persoane aflate în

situații identice sau comparabile, fie tratarea identică a unor persoane aflate în situații diferite, atît timp cît acest tratament nu are nici o justificarea obiectivă. În armată, discriminarea poate fi percepută ca orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a militarului sau a unui grup de militari în termen, precum și susținerea sau tolerarea unor asemenea acțiuni.

Care pot fi motivele de discriminare în armată?

- Distincția față de gradul militar (militar în termen, ofițer);
- Limba vorbită (rusă, ucraineană sau română);
- Etnie (rus, moldovean, ucrainean, rrom);
- Religie (creștin-ortodox, alt cult religios);
- Avere (bogat, sărac);
- Apartenență la o minoritate națională (rus, ucrainean, bulgar, găgăuz);
- Hărțuirea (orice comportament umilitor, ostil sau ofensator, pentru a leza demnitatea militarului);
- Segregarea rasială (orice acțiune care duce la separarea sau diferențierea, de ex: a unui grup de militari rromi de restul militarilor);
- Alte motive ce ar putea rezulta din orice altă situație.

Victima unui act de tortură de cele mai multe ori este:

- Soldatul recent încorporat;
- Militarul ierarhic inferior;
- Soldatul care este efectiv torturat, i se cauzează dureri fizice sau suferințe psihice;
- Orice alt soldat care este martor la actele de tortură;
- Soldatul de la care alt coleg dorește să afle informații sau să se răzbune, fie să-l pedepsească samovolnic;
- Soldatul care se află în arest disciplinar fără nici un motiv.

Care sunt drepturile victimei torturii:

O victimă a torturii are dreptul:

- Să depună plîngere, iar organul de drept să o înregistreze imediat;
- Să prezinte probe, documente, alte mijloace pentru confirmarea plîngerii sale;
- Să fie consultată de un avocat ales;
- Să fie asistată și îngrijită medical;
- Să solicite ajutorul psihologului;
- Să fie supusă expertizei asupra stării psihice sau fizice;
- Să fie recunoscută parte vătămată și parte civilă în procesul penal;

- Să fie informată despre acțiunile și hotărârile adoptate de organul de urmărire penală;
- Să conteste acțiunile acestora;
- Să beneficieze de compensații;
- Să i se acorde protecție specială;
- Să beneficieze de servicii de reabilitare complexe și depline.

Care sunt consecințele torturii?

Soldatul care a fost supus actelor de tortură are deseori frică de repetarea torturii. Acesta este pasibil, fie nevoit să dezerteze din armată, iar una dintre cauze ar fi relele tratamente continue. Este foarte dificil să poată avea din nou încredere în alte persoane, colegi, rude, chiar în forțele armate (...dacă știam ce se întâmplă, nu mergeam în armată...). Soldații-victime au coșmaruri, probleme de memorie, de concentrare și de reintegrare în societate sau familie. În multe situații, aceștia devin închiși în sine, fie impulsivi.

Victimele torturii pot avea sentimente de vinovăție, trădare și rușine, din cauza umilințelor la care au fost supuse. Toate aceste manifestări sunt reacții normale a persoanelor torturate, ca răspuns la tratamentele inumane. Reabilitarea acestora este foarte dificilă.

Cel mai grav aspect îl reprezintă faptul că în timp consecințele torturii pot progresa în afecțiuni ale sistemului nervos. Prin urmare netratarea oricărui

forme ale torturii în timp va crea consecințe, chiar dacă ținărul consideră că odată cu trecerea durerilor vor trece și consecințele torturii.

Ce reprezintă tratamentul inuman sau degradant?

Prin **tratament „inuman”** se înțelege o acțiune intenționată, aplicată ore în șir, care a cauzat fie vătămare corporală, fie suferințe fizice și psihice mari.

Tratamentul degradant este cel care generează victimelor sentimente de frică, anxietate și inferioritate, capabile să le umilească și să le înjosească. Acesta implică un tratament de natură să înfrângă rezistența fizică și morală a victimei, sau să determine victima să acționeze împotriva voinței sau conștiinței sale. Scopul este de a umili și înjosi persoana.

În principiu, deosebirea între aceste trei noțiuni (tortură, tratament inuman sau degradant) este stabilită de criteriul gravității consecințelor faptelor comise.

Gravitatea și intensitatea durerii provocate, se determină în funcție de:

- Durata tratamentului (cât timp victima a fost supusă acestui tratament);
- Consecințele fizice și psihice (trebuie să fie grave);
- Modul și metoda de executare (cum s-a aplicat tortura).

IMPORTANT: Sancțiunile disciplinare legale (pentru încălcarea prevederilor regulamentului intern) nu pot fi considerate pedepse inumane sau degradante, chiar și în formele mai grave în care s-ar prezenta (de ex: arestul). La fel, nu pot fi considerate tratamente inumane nici privațiunile specifice vieții militare, de ex: exercițiile și antrenamentele militare istovitoare, expunerea la riscurile specifice profesiei militare sau însușirea unor tehnici de adaptare și supraviețuire.

Relațiile neregulamentare

Interesele executării sarcinilor serviciului militar cer respectarea reciprocă a militarilor, stabilitatea și pregătirea permanentă de a acorda ajutor unul altuia. Îndeplinirea sarcinilor serviciului militar este incompatibilă cu înjosirea cinstei și demnității militarilor, cu aplicarea torturii sau relexor tratamente față de acestia.

Relațiile neregulamentare pot fi definite ca fiind încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dintre persoanele care trec pregătirea militară obligatorie, în timpul îndeplinirii serviciului militar, al pregătirii militare obligatorii și al concentrărilor, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență.

Relațiile neregulamentare pot fi săvârșite pe teritoriul unității militare sau în afara teritoriului ei, în timpul de odihnă, în timpul activității sportive, culturale, în

timpul învoierilor din unitatea militară, în timpul aflării în delegație, în instituțiile medicale, puncte medicale sau spitale, săvârșite în legătură cu îndeplinirea de către partea vătămată a obligațiilor sale legate de serviciul militar, adică în cadrul activității de serviciu a acestuia.

Dacă relațiile nereglementare vin să umilească, să maltrateze, să cauzeze grave suferințe fizice sau psihice, aceste fapte pot fi considerate ca fiind acte de tortură sau rele tratamente (a se vedea descrierea metodelor fizice și psihologice de aplicare a torturii).

Răspunderea militarilor

Militarii, în dependență de gravitatea faptei săvârșite, poartă răspundere disciplinară, contravențională, materială, civilă și penală. Toți militarii, indiferent de gradul militar și funcția pe care o dețin, sînt egali în fața legii.

Militarii care au săvârșit infracțiuni sînt atrași la răspundere penală în conformitate cu prevederile Codului penal (vezi anexa 1), iar sancționarea acestora revine Judecătoriei Militare.

Pentru săvîrșirea contravențiilor, militarii în termen răspund în conformitate cu Regulamentul disciplinei militare. Astfel, comandanții (șefii) de garnizoane și de comenduri au dreptul să aplice și să anuleze sancțiuni disciplinare militarilor din garnizoane sau celor care se află temporar în garnizoane, dacă încălcările:

- a) țin de serviciul de garnizoană sau de gardă;
- b) țin de disciplina militară sau de ordinea publică în afara unității militare ori au fost comise în concediu, în deplasare sau la arest în garnizoană.

Cea mai gravă sancțiune disciplinară aplicată unui militar este arestul. Arestul se aplică militarilor pentru tentativa de a dezerta sau pentru refuzul de a prezenta documentele în caz de comitere de încălcări (abateri), pentru comportament amoral, beție, huliganism și alte încălcări grave sau încălcări (abateri) săvârșite în mod repetat.

6. Mecanismele de protecție în cazurile comiterii unui abuz

A. Atribuțiile și obligațiile comandanților superiori.

În Armata Națională a Republicii Moldova comandantul unității este autoritatea deplină asupra subordonaților, care acționează cu responsabilitate personală în fața legii pentru toate aspectele vieții și activității unității (subunității) militare și a fiecărui militar în parte.

Comandantul are dreptul de unul singur să ia decizii, să dea ordinele respective în strictă corespondere cu legislația în vigoare. Discutarea ordinului este inadmisibilă, iar nesubordonarea sau neexecutarea ordinului se consideră infracțiune militară.

Obligațiile comandanților (șefilor)

Fiecare comandant (șef) poartă răspundere pentru starea disciplinei militare și este obligat:

- să depună eforturi în vederea prevenirii relexor tratamente în unitatea militară;
- să raporteze imediat despre actele de tortură, orice leziuni, incidente cu implicarea militarilor din unitatea militară;
- să organizeze comisii de anchetă a cazurilor;
- să decidă asupra aplicării sancțiunii disciplinare;
- să asigure protecție victimei;
- să efectueze alte acțiuni prompte.

Obligații specifice ale comandanților:

- comandanții trebuie să acorde o atenție deosebită studierii, sub toate aspectele, a calităților subalternilor, respectării relațiilor regulamentare, coeziunii colectivului de militari, consolidării prieteniei dintre militari, depistării la timp a cauzelor și prevenirii încălcărilor (abaterilor) ce se comit de subalterni, creării unei atitudini de intoleranță față de cei care încălcă disciplina militară, față de cazurile de inechitate socială;
- comandanții sunt obligați să analizeze starea disciplinei militare, să facă bilanțul muncii efectuate și să stabilească măsuri eficiente de îmbunătățire a disciplinei, să nu admită tănuirea faptelor de încălcare a disciplinei militare, a infracțiunilor și incidentelor;

- comandanții trebuie să fie atenți față de subalterni, să nu permită brutalitate față de subalterni și lezarea demnității lor personale;
- de asemenea comandanții sunt obligați să mențină în permanență o disciplină militară strictă și o stare moral-psihologică sănătoasă în cadrul efectivului;
- să întreprindă măsuri pentru prevenirea cazurilor de tortură, deces, traumatism în cadrul efectivului.

În cazul în care, în unitatea militară, ofițerii au observat orice semne de violență în raport cu militarii în termen, aceștia au obligația să raporteze imediat faptul respectiv, iar cazul urmează a fi înregistrat și documentat. Victima urmează să fie dusă imediat la un control medical, iar comandantul are obligația să sesizeze Procuratura Militară. În cazul militarilor în termen maltratați de colegi vor răspunde și comandanții care au știut de relațiile neregulate dar nu au luat măsuri pentru stoparea acțiunilor nelegitime.

B. Rolul procurorului militar în Armata Națională.

Procuratura este o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești, care, în limitele atribuțiilor și competenței, apără interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele de judecată, în condițiile legii.

Procuratura militară este o procuratură specializată cu următoarele atribuții:

- exercită urmărirea penală în cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de persoane din efectivul de soldați, din corpul de sergenți și din corpul de ofițeri al Armatei Naționale, etc;
- reprezintă învinuirea în instanța de judecată;
- exercită atribuțiile Procuraturii în Forțele Armate.

În Procuratura militară activează procurori militari, care recepționează plîngerile / rapoartele / sesizările/ apelurile despre orice tip de infracțiune care au avut loc în unitățile militare conform competenței teritoriale.

Orice declarație / raport / plîngere despre actele de tortură procurorul le va examina de urgență. Ancheta trebuie să fie minuțioasă și rapidă. Aceasta înseamnă că procurorul militar întotdeauna trebuie să depună un efort serios pentru a afla ce s-a întâmplat și nu trebuie să se bazeze pe concluzii pripite sau nefondate pentru a înceta investigația sau a refuza în pornirea urmăririi penale. Procurorul se deplasează la fața locului, unde verifică / examinează / ia declarații / interoghează/ ridică probe, etc. despre actele de tortură, care au avut loc în unitatea militară. Totodată, poate decide asupra acordării măsurilor de protecție soldatului, victimă a torturii.

În cazul în care Procurorul examinează o plîngere, acesta este în drept fie să admită sau să respingă plîngerea. Dacă procurorul constată că sunt elementele infracțiunii de tortură și/sau rele

tratamente, el pornește urmărirea penală.

Dacă militarul nu este de acord cu respingerea plîngerii de către Procuror, atunci el o poate contesta prin depunerea unei plîngeri procurorului ierarhic superior. Procurorul ierarhic superior, în termen de pînă la 72 de ore de la primirea plîngerii, este obligat să o examineze și să comunice decizia sa persoanei care a depus plîngerea.

În cazul în care și procurorul ierarhic superior, refuză în examinarea plîngerii militarului, ordonanța procurorului și ordonanța procurorului ierarhic superior pot fi contestate la Judecătorul de Instrucție. După finalizarea urmăririi penale, procurorul militar, prin rechizitoriu, transmite dosarul în Judecătoria Militară.

Judecătoria militară este cea care decide asupra vinovăției sau nevinovăției militarului, dispunând prin sentință achitarea inculpatului sau condamnarea acestuia (cu aplicarea pedepsei prevăzute de lege). Instanța militară îndeplinește justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.

Eșecul autorităților de a investiga eficient orice caz de abuz săvârșit asupra militarilor, poate constitui un act de tortură sau rele tratamente din partea statului.

C. Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova.

Centrul pentru Drepturile Omului este o instituție de stat independentă, alcătuită din avocații parlamentari și funcționarii Centrului, funcțiile căreia sunt:

- supravegherea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a legalității de către autoritățile publice sau private;
- recepționarea petițiilor de la cetățenii, care reclamă vreun abuz admis de o autoritate publică sau funcționar;
- medierea litigiilor;
- emiterea actelor de reacționare sau a recomandărilor pentru înlăturarea încălcărilor admise de autoritățile publice și repunerea în drepturi.

Centrul pentru drepturile Omului se poate implica în activități de promovare a drepturilor membrilor forțelor armate, în acordarea asistenței juridice necesare militarilor și în recepționarea plîngerilor despre încălcările drepturilor militarilor.

În cazurile de tortură, Avocatul parlamentar dispune de competențele necesare pentru documentarea acestor cazurilori și este în drept să deschidă din proprie inițiativă un proces în legătură cu faptele depistate de încălcare a drepturilor și libertăților omului.

În procesul de examinare a plîngerilor despre actele

de tortură, avocatul parlamentar are dreptul:

- 1) să aibă acces liber în unitățile militare;
- 2) să solicite și să primească de la persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile toate informațiile, documentele și materialele necesare pentru exercitarea atribuțiilor fie imediat, sau într-un anumit termen;
- 3) să aibă acces nelimitat la orice informație privind actele de tortură și/ sau rele tratamente;
- 4) să primească explicații de la persoanele cu funcții de răspundere despre încălcările admise față de militari;
- 5) să sesizeze instituțiile de stat (de ex: Procuratura, Ministerul Apărării, etc) cu privire la actele de tortură depistate, să ceară pornirea urmăririi penale, să colaboreze cu acestea;
- 6) să solicite efectuarea expertizelor necesare, să primească copiile rapoartelor respective;
- 7) să aibă întrevederi nelimitate și convorbiri confidențiale cu victimele torturii sau cu orice altă persoană, care în opinia sa, ar putea oferi informațiile necesare;
- 8) să atragă diverși specialiști și experți independenți, medici, juriști, psihologi, etc;
- 9) să colaboreze cu mass-media și organizațiile ce apără drepturile omului din țară și de peste hotare;
- 10) la audiență fără rînd la conducătorii unităților

militare și la alte persoane cu funcții de răspundere ale autorităților publice centrale și locale;

- 11) să adreseze în instanța de judecată o cerere în apărarea intereselor petiționarului ale cărui drepturi și libertăți constituționale au fost încălcate;
- 12) să intervină pe lângă organele corespunzătoare cu un demers pentru intentarea unui proces disciplinar sau penal în privința persoanei cu funcții de răspundere care a comis încălcări ce au generat lezarea considerabilă a drepturilor și libertăților omului;
- 13) să sesizeze persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile asupra cazurilor de neglijență în lucru, de încălcare a eticii de serviciu, de târâgănare și birocrațism.

În activitatea sa de prevenire a torturii și a altor tratamente și pedepse crude, inumane sau degradante, avocatul parlamentar prezintă autorității sau persoanei cu funcție de răspundere corespunzătoare recomandările sale în vederea combaterii și prevenirii torturii. În cazul în care avocatul parlamentar nu este de acord cu măsurile întreprinse, el este în drept să se adreseze unui organ ierarhic superior pentru luarea măsurilor corespunzătoare în vederea executării recomandărilor cuprinse în avizul său și/sau să informeze opinia publică, inclusiv să divulge numele persoanelor autorizate să acționeze în numele acelei autorități. În cazul în care se constată încălcări în masă sau grave ale drepturilor și libertăților

constituționale ale omului, avocatul parlamentar are dreptul să prezinte un raport la una din ședințele Parlamentului, precum și să propună instituirea unei comisii parlamentare care să cerceteze aceste fapte.

D. Rolul Mecanismului Național de Prevenire a Torturii (MNPT).

Mecanismul de prevenire a torturii este o instituție, subordonată avocatului parlamentar, membrii căruia au dreptul:

- 1) să efectueze oricând vizite în unitățile militare;
- 2) să ceară respectarea drepturilor militarilor în termen;
- 3) să discute confidențial cu victimele torturii;
- 4) să inspecteze condițiile în care conviețuiesc militarii;
- 5) să viziteze militarii aflați în arest disciplinar;
- 6) să ceară explicații de la comandanți;
- 7) să facă recomandări avocatului parlamentar, etc.

ATENȚIE: Nu este rolul MNPT să-i pedepsească pe cei care se fac în mod direct vinovați de tortură, acest rol revine sistemului judiciar.

Obiectivul principal a Mecanismului de Prevenire a Torturii este de a efectua vizite regulate în unitățile militare pentru a preveni tortura și relexor tratamente, a analiza care sunt condițiile de cazare, alimentare a militarilor, acces la servicii medicale, etc. Membrii Mecanismului nu pot stabili sancțiuni, aceștia pot

formula recomandări, propuneri și obiecții autorităților competente. După fiecare vizită de monitorizare, pe site-ul: www.ombudsman.md sunt publicate rapoartele Mecanismului. Aceste rapoarte pot servi ca probe pentru dovedirea actelor de tortură și/sau rele tratamente. La fel, acestea arată care este situația cu privire la respectarea drepturilor militarilor într-o unitate militară sau care este starea criminalității la general în Forțele Armate.

E. Recomandări generale pentru victimele actelor de tortură

Orice persoană care se consideră victimă a torturii are dreptul:

- să raporteze comandantului unității;
- să depună o plîngere la Procuratura Militară;
- să depună o plîngere Avocatului Parlamentar;
- să solicite efectuarea examinării medico-legale. Expertiza medico-legală constată leziunile și urmările actelor de tortură;
- să se adreseze psihologului unității;
- să solicite ajutorul ONG-urilor specializate în acest domeniu.

În calitate de probe ale faptelor de tortură sau rele tratamente pot servi:

- plîngerea victimei;
- denunțul despre săvîrșirea actelor de tortură,

depusă de o rudă a victimei, fie de comandantul unității militare;

- raportul de examinare medico-legală a leziunilor corporale;
- raportul Mecanismului Național de Prevenire a Torturii sau ale Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova despre condițiile de cazare / reclamațiile despre actele de tortură, etc.;
- rapoartele / studiile organizațiilor neguvernamentale de apărare a drepturilor omului;
- orice alte rapoarte / expertize / studii tematice / recomandări externe alternative;
- registrele interne (de ex: Registrul cercetărilor administrative);
- declarațiile martorilor, declarațiile colegilor militari, care au fost martori la actele de tortură;
- orice alte probe (video, foto, etc);
- informații din sursele media (articole, interviuri, comunicate de presă, rezultatele unei investigații);
- demersurile, adresările.

Sarcina probațiunii, adică dovedirea faptului că militarul nu a fost supus la rele tratamente - îi revine autorității în a cărei custodie se afla militarul-victimă.

REȚINE: Expediați doar copiile documentelor și nu originalele, acestea ar putea să nu vă fie restituite.

Anexe:

Anexa 1. Extras din Codul Penal al R.Moldova

Articolul 149. Lipsirea de viață din imprudență

(1) Lipsirea de viață din imprudență se pedepsește cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Lipsirea de viață din imprudență a două sau mai multor persoane se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani.

Articolul 150. Determinarea la sinucidere

(1) Determinarea la sinucidere sau la tentativă de sinucidere prin persecutare, clevetire, jignire sau înjosire sistematică a demnității victimei de către cel vinovat se pedepsește cu închisoare de pînă la 4 ani.

(2) Determinarea la sinucidere sau la tentativă de sinucidere:

b) a unui minor;

c) a unei persoane care se află într-o dependență materială sau altă dependență față de cel vinovat;

d) prin comportare plină de cruzime; se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani.

Articolul 151. Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății

(1) Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care este periculoasă pentru viață ori care a provocat pierderea vederii,

azului, graiului sau a unui alt organ ori încetarea funcționării acestuia, o boală psihică sau o altă vătămare a sănătății, însoțită de pierderea stabilă a cel puțin o treime din capacitatea de muncă, ori care a condus la întreruperea sarcinii sau la o desfigurare iremediabilă a feței și/sau a regiunilor adiacente, se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani.

(2) Aceeași acțiune săvîrșită:

b) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vîrstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

c) asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești;

d) de două sau mai multe persoane;

e) cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;

f) prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane;

g) din interes material;

i) din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă;

j) asupra a două sau a mai multor persoane;

k) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

l) cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa

organele sau țesuturile victimei;

m) la comandă se pedepsește cu închisoare de la 10 la 12 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care au provocat decesul victimei, se pedepsesc cu închisoare de la 12 la 15 ani.

Articolul 152. Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății

(1) Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, care nu este periculoasă pentru viață și nu a provocat urmările prevăzute la art.151, dar care a fost urmată fie de dereglarea îndelungată a sănătății, fie de o pierdere considerabilă și stabilă a mai puțin de o treime din capacitatea de muncă, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

(2) Aceeași acțiune săvîrșită:

b) asupra a două sau mai multor persoane;

c¹) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vîrstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

d) asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești;

e) de două sau mai multe persoane;

f) cu deosebită cruzime, precum și din motive

sadice;

g) prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane;

h) din interes material;

j) din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă;

k) la comandă

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 7 ani.

Articolul 155. Amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății

Amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, dacă a existat pericolul realizării acestei amenințări, se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 400 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.

Articolul 157. Vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență

Vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

Articolul 166/1. Tortura, tratamentul inuman sau degradant

(1) Cauzarea intenționată a unei dureri sau a suferinței fizice ori psihice, care reprezintă tratament inuman ori degradant, de către o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres ori tacit al unei asemenea persoane

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani sau cu amendă în mărime de la 800 la 1000 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite cu bună știință asupra unui minor sau asupra unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

b) săvârșite asupra a 2 sau a mai multor persoane;

c) săvârșite de 2 sau de mai multe persoane;

d) săvârșite prin folosirea armei, instrumentelor speciale sau a altor obiecte adaptate acestui scop;

e) săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică;

f) care din imprudență au cauzat o vătămare gravă sau medie integrității corporale sau sănătății;

g) care din imprudență au cauzat decesul persoanei sau sinuciderea acesteia se pedepesc cu închisoare

de la 3 la 8 ani sau cu amendă în mărime de la 800 la 1000 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(3) Tortura, adică orice faptă intenționată prin care se provoacă unei persoane o durere sau suferințe fizice sau psihice puternice cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a exercita presiune asupra ei sau asupra unei terțe persoane, sau din orice alt motiv, bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci cînd o asemenea durere sau suferință este provocată de către o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres sau tacit al unei asemenea persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 8 la 12 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin. (3):

a) săvârșite cu bună știință asupra unui minor sau asupra unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

- b) săvârșite asupra a 2 sau a mai multor persoane;
- c) săvârșite de 2 sau de mai multe persoane;
- d) săvârșite prin folosirea armei, instrumentelor speciale sau a altor obiecte adaptate acestui scop;
- e) săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică;
- f) care din imprudență au cauzat o vătămare gravă sau medie integrității corporale sau sănătății;
- g) care din imprudență au cauzat decesul persoanei sau sinuciderea acesteia se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Articolul 176. Încălcarea egalității în drepturi a cetățenilor

(1) Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință în drepturi și în libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, orice susținere a comportamentului discriminatoriu în sfera politică, economică, socială, culturală și în alte sfere ale vieții, bazată pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu:

- a) săvîrșită de o persoană cu funcție de răspundere;
- b) care a cauzat daune în proporții mari;
- c) săvîrșită prin amplasarea de mesaje și simboluri discriminatorii în locurile publice;

- d) săvîrșită în baza a două sau mai multe criterii;
- e) săvîrșită de două sau de mai multe persoane, se pedepsește cu amendă în mărime de la 400 la 600 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani, în toate cazurile cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(2) Promovarea ori susținerea acțiunilor specificate la alin. (1), săvîrșită prin intermediul mijloacelor de informare în masă, se pedepsește cu amendă în mărime de la 600 la 800 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 160 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 3 ani.

(3) Acțiunile specificate la alin. (1) și (2) care au provocat din imprudență decesul persoanei ori sinuciderea acesteia se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani sau cu lichidarea persoanei juridice.

Articolul 178. Violarea dreptului la secretul corespondenței

(1) Violarea dreptului la secretul scrisorilor, telegramelor, coletelor și altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și înștiințărilor telegrafice, cu încălcarea legislației, se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 200 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore.

(2) Aceeași acțiune săvîrșită:

a) cu folosirea situației de serviciu;

b) prin utilizarea mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației;

c) în interesul unui grup criminal organizat sau de unei organizații criminale se pedepsește cu amendă de la 200 la 400 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani, sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a desfășura o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani.

Articolul 366. Insultarea militarului

Insulta adusă șefului de către subaltern, precum și subalternului de către șef, în timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 60 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 6 luni.

Articolul 367. Amenințarea militarului

(1) Amenințarea militarului de către șef sau subaltern cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia în timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 60 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune săvîrșită:

a) pe timp de război;

b) în condiții de luptă

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani.

Articolul 368. Acte de violență săvîrșite asupra militarului

(1) Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori lovirea subalternului de către șef, precum și a șefului de către subaltern în timpul cînd aceștia îndeplinesc obligațiile legate de serviciul militar se pedepsește cu închisoare de pînă la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

a) săvîrșite de două sau mai multe persoane;

b) săvîrșite cu aplicarea armei;

c) soldate cu urmări grave;

d) săvîrșite pe timp de război;

e) săvîrșite în condiții de luptă

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 12 ani.

Articolul 369. Încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari dacă între ei nu există raporturi de subordonare

(1) Încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, în timpul îndeplinirii serviciului militar, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 60 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Aceeași acțiune:

b) săvîrșită asupra a două sau mai multor persoane;

c) soldată cu vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății

se pedepsește cu închisoare de pînă la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

a) săvîrșite de două sau mai multe persoane;

b) săvîrșite cu aplicarea armei;

c) soldate cu urmări grave,

se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani.

Articolul 370. Abuzul de putere, excesul de putere sau inacțiunea la exercitarea puterii

(1) Abuzul de putere sau de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu de către șef sau de către o persoană cu funcție de răspundere, inacțiunea la exercitarea puterii, dacă acestea au cauzat victimei sau intereselor de serviciu daune în

proporții considerabile,

se pedepsesc cu amendă în mărime de 500 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni soldate cu urmări grave

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvîrșite:

a) pe timp de război;

b) în condiții de luptă,

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 12 ani.

Infrațiuni militare (art. 128 Cod Penal al Republicii Moldova) Prin infrațiuni militare se înțeleg infrațiunile, prevăzute de Codul Penal contra modului stabilit de îndeplinire a serviciului militar, săvîrșite de persoanele care îndeplinesc serviciul militar prin contract, în termen, cu termen redus sau ca rezerviști concentrați ori mobilizați.

Anexa 2. Model de plîngere către comandantul unității militare în cazul încălcării drepturilor militarului sau relațiilor nestatutare între militari

Comandantului Unității Militare Nr _____
colonel _____
de la militarul _____
Unitatea Militară _____

PLÎNGERE / RAPORT

Vă aduc la cunoștință următoarele

Mai jos se descrie fabula celor reclamate:

[IMPORTANT!!! Descrieți cît mai precis și clar faptelor care, în opinia Dvs constituie o încălcare a drepturilor, cu precizarea datei săvîrșirii faptelor sau a constatării urmărilor faptelor ori a oricăror împrejurări legate de cauză; străduiți-vă să răspundeți la întrebările CINE, CE, UNDE, CUM, CÎND, CÎT; dacă este cunoscut, trebuie menționat numele făptuitorului; descrierea trebuie făcută în mod cît mai obiectiv și cît mai detașat de emoțiile, trăirile, sentimentele, părerile sau aprecierile personale] .

Data:

Numele, prenumele,

Semnătura

Anexa 3. Model de plîngere către Procurorul militar în cazul comiterii față de militar a unor infracțiuni sau abuzuri:

Domnului _____
Procuror Militar _____
Procuratura Militară _____
de la militarul _____
Unitatea Militară _____

PLÎNGERE / RAPORT

Dle procuror, Vă aduc la cunoștința următoarele

Mai jos se descrie fabula celor reclamate:

[IMPORTANT!!! Descrieți cît mai precis și clar faptelor care, în opinia Dvs constituie o încălcare a drepturilor, cu precizarea datei săvîrșirii faptelor sau a constatării urmărilor faptelor ori a oricăror împrejurări legate de cauză; străduiți-vă să răspundeți la întrebările CINE, CE, UNDE, CUM, CÎND, CÎT; dacă este cunoscut, trebuie menționat numele făptuitorului; descrierea trebuie făcută în mod cît mai obiectiv și cît mai detașat de emoțiile, trăirile, sentimentele, părerile sau aprecierile personale]

Așadar, solicit/solicităm inițierea urmăririi penale pe faptele sus-menționate și atragerea la răspundere penală a cetățeanului / militarului (se indică numele, prenumele, unitatea militară din care face parte făptuitorul, fie alte date care fac posibilă identificarea acestuia). Despre acțiunile întreprinse, rog să fu informat în termen.

Totodată, deoarece în urma infracțiunii sesizate am suferit un prejudiciu [moral și/sau material], rog să fiu recunoscut ca parte civilă, urmînd ca pe parcursul urmării penale să precizez cuantumul despăgubirilor.

Plîngerea este scrisă de mine personal, fapt pentru ce semnez mai jos:

Data:

Numele, prenumele,

Semnătura

Contacte

Procuratura Militară Chișinău	Mun.Chișinău, str.Columna, 143 Telefon 0 22 211583 Email: proc-milc@procuratura.md
Procuratura Militară Bălți	Mun. Bălți, str.Moskovei, 15 Telefon 0 231 23461 Email: proc-milbl@procuratura.md
Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova	Mun.Chișinău, str.Sfatul Țării 16 Telefon 0 22 234800 Fax 0 22 225442 Email cpdom@mdl.net
Linia Fierbinte în probleme TORTURII:	0 8001-2222 În cazul în care ați fost maltratată de un superior sau ați fost victima relațiilor nestatutare puteți apela Linia fierbinte pe probleme ale torturii, apel gratuit din orice localitate a Republicii Moldova. Apelurile pot fi efectuate de Luni pînă Vineri între orele 08 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
Asociația Obștească „Promo-LEX” (promovarea și apărarea drepturilor omului)	Tel / fax: 0 22 450024 Email: info@promolex.md
Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria” (reabilitarea victimelor supuse torturii)	Mun.Chișinău, str.Ismail 44 Telefon 0 22 273222 Fax 0 22 270619 Email: rctv@memoria.md

Asociația PROMO-LEX
str. D. Rîșcanu 11, of.41
MD-2024 Chișinău, Moldova
tel.: +373 / 22 44 96 26
fax: +373 / 22 45 00 24

info@promolex.md
www.promolex.md
www.monitor.md